

Non enim solum affirmat poenas daturum improbum, sed et poenas, quas sua sibi manu ipse inferet, id est, poenas ab ipsismet, quibus studet rebus ortas atque profectas. Ex quo existit discrimin illud justorum ab impiis, de quo in divinis Litteris tam saepe fit mentio; de iis enim; qui Deo fidunt, fore ut nunquam confundantur, scribitur; contra, eos ad extremum confundi deberi dicitur, qui in iis terrae bonis spem salutis constituunt: ad illos pertinet illud psalmi (1): «In te Domine speravi non confundar in aeternum; item illud (2): «Qui sustinent te non confundentur». De iis autem Esaias scribit (3): «Confundentur ab idolis, quibus sacrificaverunt, et erubescetis super hortos quos elegeratis». Nam confundi est ab eo deserit atque ludi, in quem quis praesidium collocaverat vitae suae. Deus porro nunquam suos deserit, res autem istae terrenae eos, qui se immodice diligunt, ad extremum non solum deserunt, sed maximis malis afficiunt: ob idque non fugaces modo illae sunt, sed fallaces appellari solent atque pestiferae. ILLUSERUNT TE (inquit) OMNES VIRI FOEDERIS TUI. Viros foederis, quod attinet ad figurate Idumaeos appellat adhortatores ad flagitia, et socios in criminis, quales illi sunt quos in Proverbiis Salomon sic loquentes inducit (4): «Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendicula contra innocentem». Et infra: Sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum». Viri autem pacis sunt bona ista terrena, cum quibus impii quod eorum amore cuneta faciant, pacem habere dicuntur, ut in Ecclesiastici illo (5): O mors, quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis; comedentes vero una nobiscum dicuntur sensus ipsi corporis nostri, et reliquae animae sentientis facultates, quod eas ipsi alimus, foveamusque magna diligentia atque cura. Haec ergo universa

(1) Psal. xxx. (2) Psal. xxxiv. (3) Esai. I.

(4) Prov. I. (5) Ecli. xli.

per scelus atque flagitium ab hominibus immodice culta, tandem conspirant in illorum perniciem: nam foederati atque socii eis illudunt, quoniam ad extremum illos deserunt; nulla enim societas improborum inter ipsos satis fida esse potest. Externa autem bona invalescent adversus ipsos, quoniam in miseram servitatem eos redigunt cupiditate sui sensus, insidias ponunt subter ipsos, quoniam suis blanditiis menti illorum tenebras offundunt, eosque dementes reddunt.

Quare recte sequitur: NON EST PRUDENTIA IN EO. Quod ex iis, quae Idumaeis eventura dicta sunt, satis conficitur, et in utrosque Idumaeos recte confertur. Nam veri Idumaei, si saperent, non minus a foederatis, quam ab hostibus caverent sibi: figurate autem et metaphorice dicti, id est, improbi, nisi nimis caeci atque dementes essent, spem suam nunquam posuissent in istis terrenis bonis, quae et parva esse noscuntur et inania, et doloris potius efficientia quam voluptatis: itaque sani si essent, nunquam se ab iis decipi atque ludi sivissent. Quare merito Abdias. Non est (inquit) prudentia in eo. Sed sequitur:

7.—Nunquid non in die illa, dicit Dominus, perdam sapientes de Idumaea, et prudentiam de monte Esau?

Quod idem Jeremias (1) fere eisdem verbis praedicit: «Nunquid (inquit) non ultra est sapientia in Theman? periret consilium a filiis, inutilis facta est sapientia eorum». Sed Lyranus, ut hunc explicet locum, Idumaeos fingit deditos fuisse Astrologiae, et ejusmodi superstitionis artibus, quibus futura cognosci posse homines putant; iis tamen artibus neque imminentem ipsis calamitatem pervidisse illos, neque effugere ullo modo potuisse, et ob id vanam fuisse dici et inutilem omnem ipsorum in divinando peritiam. Sed

(1) Jerem. XLIX.

hoc Lyra, vel de suo finxit capite, vel e fabulis Rabbini-
rum accepit. At ut hoc commenti sit simile, tamen illud
et probabile ipsum est, et a plurimis traditum, Idumaeos
calliditate, et prudentia plurimum praestitisse, sicut et ipse
Esau, a quo genus ducebant, scribitur in Genesi fuisse homo
industrius, et animi viribus, atque corporis praestans. Idu-
maei certe per figuram sic nominati, omnisque improborum
natio in generatione sua, ut apud Matthaeum scribitur,
prudentiae artibus eminent. Ergo cum bellum consilio at-
que virtute geratur. (Nam de consilio in Proverbiis scribi-
tur (1): Cogitationes consiliis roborantur, et gubernaculis
tractanda sunt bella: et in libris Regum David (2) consiliis
Achitophelis opprimi se in bello posse metuebat; de virtute
autem quam necessaria sit bello recte gerendo res est ma-
nifesta (3): itaque sacra Scriptura viros fortes vasa bellica
nominat). Ergo cum virtute atque consilio administretur
res bellica, Idumaei quod utraque re pollerent, facile sibi
persuadebant in omni belli discriminine atque certamine se
superiores futuros: ut igitur has fiduciae ansas illis Deus
praecideret, et ut ipsis ostenderet, quae adversus eos vati-
cinatus fuerat, ad exitium omnino perduci deberi, nunc
affirmat se id effecturum iis removendis rebus, quae tueri
illos poterant, et inimicam ab ipsis arcere vim, hoc est,
affirmat se erupturum illis prudentiam, et fortitudinem,
consilium atque virtutem, quibus potissimum rebus bella
felici successu gerentur. Nam Deus, quoniam universa sua
viter temperat, et cum moderatione summa agit, et pro ra-
tione naturae ejus, quod efficere studet, media adhibet
consentanea atque apta, idcirco quos populos pro meritis
ipsorum bello ab aliis populis superari decernit, et quos
aliorum vult dominationi subjecere, iis consilium et animi
atque corporis robur eripit, id est, ipsas belli gerendi artes
removet, et tanquam nervos belli praecidit. Sic enim apud

(1) Prov. xx. (2) II Reg. xix. (3) II Reg. I.

Esaiam prophetam, quod Deus Hierosolymas delere vellet:
quodque id vates futurum affirmaret, istis eas militiae ar-
tibus, ac belli gerendi subsidiis prius nudandas praedi-
cit (1): «Ecce inquit, dominator Dominus exercituum auferet
a Hierusalem, et a Judaea validum et fortē et consilia-
rium et sapientem, etc. Et dabo pueros principes eorum, et
effeminati dominabuntur eis». Cui simile est quod noster
vates dicit hoc loco: NUNQUID NON IN DIEILLA, DICIT DO-
MINUS, PERDAM SAPIENTES DE IDUMAEA, ET PRUDENTIAM DE
MONTE ESAU. Nam his verbis affirmat futurum ut eripiat
Idumaeis Deus mentem atque consilium, quo mala sua ne-
que venientia praevideant, neque instantia effugere va-
leant. Sed eloquitur id praecesse, plene enim ita dixisset.
Sed fortasse, quod dico, vestrorum cum hostium virtute,
tum sociorum proditione vos perituros non creditis, quod
consilio valere existimatis vos, et sapientiae vestrae fidu-
cia nitimini, qua si mihi difficile sit offusis errorum maxi-
mis tenebris vos orbare consilio: orbabo certe vos, atque
ita inopes consilii reddam, ut ne vestigium ejus in vobis
ullum appareat, ut nihil vobis fieri possit dementius: PER-
DAM, inquit, SAPIENTES DE IDUMAEA ET PRUDENTIAM DE
MONTE ESAU. De monte, dicit, quod Idumaea monte Seir
potissimum contineretur. Chaldaicus autem pro monte
magnum arcem posuit Esau, quod ad arcem Capitolinam
Romae constitutam in monte Tarpejo referunt ii, qui in
Esau significari Romanos affirmant oriundos ab Idumaeis.
Nam ea arx publici totius orbis consilii domicilium quon-
dam fuit, ex quo etiam Capitolium nominatum est, ut Livius
scribit (2), quod cum illius fundamenta foderentur, hominis
capite invento, praedictum fuisse a vatibus caput eum lo-
cum imperii atque consilii futurum. Cujus tamen Capitoli-
nae arcis, hoc est, senatus Romani omnium amplissimi
atque sapientissimi, qui in ea arce saepius cogebatur, con-

(1) Esai. III. (2) Li. I Dec.

silia eo usque reddidit stulta Deus, ut eis potissimum consiliis ejus arcis atque imperii eversa sit magnitudo et majestas: quamvis de ea quasi sempiterna futura, optimus ille quidem Poeta, sed non optimus augur scripserit:

Et Capitoli immobile saxum.

Atque haec veris Idumaeis ita evenerunt: figurate vero sic nominatis dubitandum non est, quin eveniat similiter, de eis enim, sic Paulus scribit (1): *Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentum reprobabo.* Et rursus. Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi? facit autem eam atque reddit stultam, et quando ipsos parat extingue: et quando non ipsos met sed impietatem in ipsis extinguit, eos cum ad veram religionem traducit; efficit enim tunc, ut deposito sensu carnis sua, ut loquitur Paulus, in obsequium fidei mentem suam captivam redigant, id est efficit, ut quae ipsis antea sapientissime provisa, atque constituta videbantur esse, ea damnent atque repudient: contra autem crucem, paupertatem, cruciatum, ignominiam, quae non solum ipsi fugiebant antea, sed et pro stultis habebant eos, qui non item fugissent, ea magnis esse foecunda bonis cognoscant, eaque sequantur ardenter et cupide. Nam cum Deus delere omnino illos decernit, alia ratione mentem ipsis eripit: efficit enim ut mala sua aut praevide non possint, aut certe ut in eorum incident laqueos, eosque induant, iis ipsis rationibus atque viis, quibus vitare illos atque exuere posse credebant. Qua de re apud Jobum scribitur (2): «Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, et consilium pravorum dissipat, per diem incurrit tenebras, et quasi in nocte sic palpabunt in meridie. Praeterquam quod, ut Stoici vere disputant, omnes improbi sunt stulti: ipsi certe se insensatos atque mentis et consi-

(1) 1 Corin. I. (2) Job v.

lii inopes esse dicunt in libro Sapientiae (1): «Nos insensati vitam illorum existimabamus insaniam, et finem illorum sine honore: ergo erravimus a via veritatis, et justitiae lumen non luxit nobis, et sol intelligentiae non est ortus nobis». Sed videamus quod sequitur:

**8.—Et timebunt fortis tui a meridie, ut intereat vir de monte
Esau.**

Dixerat futurum ut Deus Idumaeis consilium atque prudentiam eriperet: nunc dicit futurum ut fortissimi quique ipsorum animo trepidarent, id est, futurum ut simul et consilium amitterent, et eorum animi robur remitteretur. Nam iis amissis rebus, quibus sine bellum non geritur, consequens erat ipsis praedae futuros suis hostibus. ET TIMEBUNT (inquit) FORTES TUI, id est, vos universos timor corripiet, a majori ducto argumento. Nam si pectora fortium timor pervadit atque occupat, quae trepidatio vulgi futura est? Pro timebunt, verbum quod est in Hebreao, proprie eam animi consternationem significat, in qua pree metu neque mens neque manus suum officium faciunt, sed concidit, et quasi contritus jacet homo totus nullo modo compos sui, quales sunt ii terrores, quos graeci πανικούς vocant: ex quo Chaldaeus pro timebunt hoc loco, conterentur posuit, aut consternabuntur. Itaque dicit Idumaeorum fortissimos usque eo suae fortitudinis oblitos dubiis trepidaturos in rebus, ut pree metu non sint apud se. ET TIMEBUNT FORTES TUI, suam habent verba singula vim, ut ex eo magis divinae virtutis adversus Idumaeos magnitudo ostendatur. Nam sicut timere hoc loco, non quovis timore percussi est, sed eo qui mentem suo omnino loco movet: sic fortis hic non utcumque accipiendi sunt dici, sed insigniter fortis et cum corporis viribus, tum animi virtute praestantes. Nam

(1) Sap. v.